

УДК 371.13:372

Анна Собчук-Ліва, викладач педагогічного коледжу
Львівського національного університету імені Івана Франка

АНАЛІЗ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті проаналізовано концептуальні підходи до підготовки вчителя початкової школи, а також розглянуто праці науковців по кожному з концептуальних підходів. Також висвітлюється один із основних напрямів розвитку системи педагогічної освіти, а саме розвиток вищої освіти. Висвітлюються завдання вищої педагогічної школи на даному етапі. Автор аналізує зміст синергетичного, акмеологічного, аксіологічного, технологічного та компетентнісного підходів у контексті професійної підготовки вчителя початкової школи.

Ключові слова: підготовка вчителя, концептуальні підходи, синергетичний підхід, акмеологічний підхід, аксіологічний підхід, технологічний підхід, компетентнісний підхід.

Лит. 22.

Анна Собчук-Ліва, преподаватель педагогического колледжа
Львовского национального университета имени Ивана Франко

АНАЛИЗ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ПОДХОДОВ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье проанализированы концептуальные подходы к подготовке учителя начальной школы, а также рассмотрены работы ученых по каждому из концептуальных подходов. Также освещается одно из основных направлений развития системы педагогического образования, а именно развитие высшего образования. Освещаются задачи высшей педагогической школы на данном этапе. Автор анализирует содержание синергетического, акмеологического, аксиологического, технологического а также компетентностного подходов в контексте профессиональной подготовки учителя начальной школы.

Ключевые слова: подготовка учителя, концептуальные подходы, синергетический подход, акмеологический подход, аксиологический подход, технологический подход, компетентностный подход.

Anna Sobchuk-Liva, Lecturer of the Pedagogical College
Ivan Franko Lviv National University

THE ANALYSIS OF CONCEPTUAL APPROACHES OF TRAINING OF TEACHER OF PRIMARY SCHOOL

The author analyzes the conceptual approaches of the preparation of teacher of the primary school. The author also examines the works of scientists on each of the conceptual approaches. Furthermore, one of the main directions of the development of the pedagogical education system, namely the development of higher education, is highlighted. The highlights of the tasks of the higher pedagogical school at this stage are also presented. The author analyzes the content of synergetic, acmeological, axiological, technological and competence approaches in the context of training of teacher of primary school.

In recent years, a lot of researches are published that are devoted to the analysis of the conceptual approaches to the preparation of teachers of primary school.

In the context of the synergetic approach, the ideas of self-organization, summoning up inner strength and abilities of the future teacher are considered. The initiation of the individual educational trajectories and the ways of personal development that are a creative principle of processes of self-formation are described.

The acmeological approach is aimed at the improving and correcting the professional activity, provides the management of individual and professional development of the future teacher, orienting him/her to the continue self-improvement and the ability to self-realization, self-regulation and self-organization.

The axiological approach characterizes the values as the basis of regulation of human behavior, the educational and professional activity, makes it possible to analyze the process of formation of system of knowledge.

The technological approach characterizes the direction of pedagogical research of improving the teaching processes, increases its effectiveness, instrumentality, and intensity.

The competent approach involves the understanding of their motives to the activities, aspirations and values orientations, the motives, ideas concerning the socio-professional roles.

The author offers the own vision of synergetic, acmeological, axiological, technological, competence and other approaches precisely in the context of the preparation of teacher of elementary school.

Keywords: *a training of teacher, the conceptual approaches, the synergetic approach, the acmeological approach, the axiological approach, the technological approach, the competence approach.*

Вступ. Одним із основних напрямів покращення системи вищої педагогічної освіти є входження її в освітній простір Європи, що викликає зміну напрямку фахової підготовки майбутніх фахівців відповідно до міжнародних освітніх стандартів. Законодавчою основою осучаснення вищої освіти є Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI ст.”), Закон України “Про освіту”, Закон України “Про вищу освіту” тощо.

Покращення вітчизняної системи вищої педагогічної освіти передбачає високу якість навчання й виховання студентської молоді, якісну теоретичну, методичну і практичну підготовку майбутніх фахівців до професійної діяльності, всебічний розвиток їхніх духовних та фізичних сил, формування національної свідомості [19].

Саме тому завдання вищої педагогічної школи на даному етапі – це пошук ефективних шляхів та забезпечення закономірних і належних умов для ефективності підготовки педагога як компетентного, висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного до творчої організації всіх ділянок особистісно орієнтованого педагогічного процесу. Тому на даному етапі розвитку суспільства підвищеного інтересу набуває питання фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи і виокремлення умов, які її забезпечують.

Початкова освіта має свої особливості, які відрізняють її від усіх наступних етапів шкільної освіти. У цей період відбувається формування основ навчальної діяльності, пізнавальних інтересів і пізнавальної мотивації; а за сприятливих умов навчання – становлення самосвідомості і самооцінки дитини. Цей етап освіти є базовим для усього подальшого навчання. Вчитель початкової школи, насамперед, несе відповідальність за сформованість загальних навчальних умінь, навичок і способів навчально-пізнавальної діяльності у молодших школярів, від чого залежить успішність навчання в майбутньому.

Рівень розвитку навчальних умінь і навичок, на думку О. Комар, визначає характер пізнавальної діяльності школяра, його можливості доцільно і цілеспрямовано її організувати, володіти мовною діяльністю і способами роботи з інформацією тощо. У початковій школі створюється освітнє середовище, яке базується на природній дитячій допитливості, потребі самостійного пізнання навколишнього світу,

пізнавальної активності й ініціативності дитини. Виникає потреба у створенні сприятливих умов, які б дозволили молодшому школяру розвивати здатність оцінювати свої думки та дії, порівнювати результат діяльності з поставленою метою, уміти ефективно спілкуватися тощо [12].

Актуальність означеної проблеми і зумовила вибір теми нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Увага науковців до проблеми професійної підготовки вчителя початкових класів на різних етапах розвитку суспільства завжди залишається актуальною. Проблеми професійної підготовки вчителя початкової школи вивчаються з різних позицій: у контексті гуманістичного виховання учнів (Д. Пашенко), впровадження сучасних педагогічних технологій навчання у початковій школі (Л. Коваль), застосування інтерактивних технологій навчання у роботі з молодшими школярами (О. Комар), діагностичної діяльності вчителя початкових класів (С. Мартиненко), основ професіоналізму вчителя початкових класів у процесі моделювання педагогічних ситуацій (Л. Красюк); формування комплексних педагогічних умінь вчителя початкових класів (О. Остряньська) та професійно-педагогічної культури вчителя початкових класів (І. Пальшкова), а також етичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів (Л. Хоружа), та ін.

Метою статті є аналіз концептуальних підходів підготовки вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи науковці розглядають через призму тих реальних умов, у яких відбувається його фахове становлення та безпосередньо здійснюється конкретна педагогічна діяльність, а також перспективи розвитку цієї професії.

Теоретичну основу концепції професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи становлять праці українських та зарубіжних учених із проблем: філософії неперервної освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень); системного аналізу (М. Каган, В. Кузьмін); теорії освітніх систем та їх розвитку (В. Безпалько, Б. Гершунський, С. Гончаренко); професійної підготовки вчителя (О. Абдулліна, О. Глузман, О. Савченко, С. Сисоєва); розвитку навчальних закладів (В. Козаков, Т. Сущенко); професійної підготовки вчителя початкових класів (Н. Глузман, Л. Коваль, С. Мартиненко).

Не можна залишати поза увагою і думку психологів, які вважають професійну підготовку майбутнього вчителя засобом збільшення індивідуального потенціалу особистості, розвитку її додаткових сил, пізнавальної та творчої активності на основі оволодіння загальнонауковими та професійно-значущими знаннями, вміннями та навичками [22].

Л. Коваль, досліджуючи систему психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів, спирається на особливості професійної діяльності вчителя початкових класів, її багатопредметності і потреби вирішувати різносторонні завдання з навчання, виховання й розвитку дітей, використовуючи різні методики організації навчального процесу. Пропонована автором система основана на міжпредметних зв'язках дисциплін психологічного, педагогічного і методичного циклу, послідовного включення студентів у самостійну практичну і науково-дослідну роботу, що потребує органічного поєднання теоретичних знань з прикладними вміннями організації навчально-виховного процесу в початковій школі [11].

У професійній підготовці вчителя початкової школи виокремлюють такі підходи: синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, технологічний, компетентнісний.

У контексті синергетичного підходу розглядаються ідеї самоорганізації, пробудження власних сил та здібностей майбутнього педагога, ініціювання індивідуальних освітніх траєкторій та шляхів особистісного розвитку, що є креативним принципом процесів самоутворення. Синергетичний підхід є аспектом дослідження у працях багатьох науковців. Так:

О. Сухомлинська зазначає, що існує можливість застосування синергетичного підходу як міждисциплінарного напряму досліджень, за допомогою яких можна розглянути різні концепції, підходи до аналізу освітньо-виховної спрямованості педагогічних процесів [17].

І. Добронравова пише, що важливим є застосування ідей синергетики до освітніх програм усіх освітніх систем, що допоможе стандартизувати природничі та гуманітарні аспекти наукового пізнання [5], а також, на думку Л. Зоріної, допоможе здійснювати більш ефективно вплив на світоглядні уявлення вихованців [9].

С. Гончаренко та В. Кушнір зазначають що синергетичний підхід дає змогу поєднати закономірність і хаотичність як своєрідні центри педагогічного процесу [2].

А. Свюдюк вважає, що наповнення навчальних

програм має бути розроблене таким чином, аби в процесі навчання у дітей формувалася наукова картина цілісності світу, побудована на основах синергетичної парадигми [8].

І. Бех стверджує, що енергією, яка виступає рушійною силою розвитку особистості є її духовність. Основа духовності – моральність – є тим атрактором, який спрямовує (притягує, визначає, змінює) розвиток креативності особистості, і в точках біфуркації скеровує в русло гуманістичних цінностей, стає орієнтиром випадкового вибору моральної вчинковості [1].

Цей підхід характеризує особистісний розвиток педагога й учня не тільки як поступовий, лінійний, безконфліктний процес, а як процес, що супроводжується суперечностями, які зумовлюють трансформацію ціннісних орієнтацій, самопізнавальну і самовиховну активність. З позицій синергетики професійні рішення та дії визначаються не лише знаннями педагогічних закономірностей, сформованими вміннями і навичками, змістом і результатами аналітико-синтетичної діяльності, а й через розуміння власних психічних процесів, аналіз особливостей власного стилю роботи, власного Я. Синергетичний підхід передбачає врахування природовідповідності та самоорганізації суб'єкта, що практично означає прийняття до уваги всіх компонентів людського "сам" в діяльності будь-якої соціально-педагогічної системи. Зміст цього підходу полягає у виявленні і пізнанні загальних закономірностей, які керують процесами самоорганізації в системах найрізноманітнішої природи [21].

Акмеологічний підхід спрямований на вдосконалення і корекцію професійної діяльності, забезпечує керування індивідуально-професійним розвитком майбутнього вчителя, орієнтує його на постійне самовдосконалення і здатність до самореалізації, саморегуляції і самоорганізації [21].

Цей підхід забезпечує розвиток особистості педагога через органічну єдність процесів професійного виховання, соціалізації, а також самовиховання і саморозвитку. Відповідно до акмеологічного підходу базова педагогічна підготовка розуміється як інваріантний етап неперервної педагогічної освіти, становлення педагогічної майстерності й суб'єктності вчителя. Основним завданням акмеологічного підходу є розроблення стратегії і тактики організації та практичного здійснення процесу переведення майбутнього фахівця на вищий професійний і особистісний рівень [21].

А. Деркач та В. Зазикін зазначають, що розвиток саме педагогічної акмеології послужив

значним імпульсом для становлення загальної акмеології та її прикладних наук. Педагогічна акмеологія – наука про шляхи досягнення професіоналізму в праці педагога. Головним результатом роботи педагога є наявність позитивних якісних змін в оволодінні вміннями, знаннями та навичками, що відповідають освітнім стандартам, що прийняті в суспільстві; формування якостей особистості, що необхідні для активної життєдіяльності особистості в суспільстві.

Отже, науковці вважають, що сутність педагогічної акмеології полягає у:

- формуванні способів досягнення педагогом професіоналізму;

- гуманістичній спрямованості на розвиток особистості учнів засобами окремих навчальних предметів;

- обранні педагогом способів своєї діяльності з урахуванням мотивів, ціннісних орієнтацій, цілей;

- підготовці учнів до наступних педагогічних впливів [4].

В. Максимова оцінюючи якість професійної підготовки педагога з точки зору акмеології, описує групу позитивних можливостей. Відкритість до досягнення нового, системний підхід мислення, здатність до об'єктивної самооцінки, висока мотивація досягнень [14].

О. Дубасенюк визначаючи перспективи професійної підготовки майбутнього педагога у контексті акмеологічного підходу, вказує, що вони напряму пов'язані з проблемою неперервності педагогічної освіти, особливо у сфері післявузівського професійного розвитку педагогів [7].

Н. Кузьміна виокремлює як предмет акмеологічних досліджень цілеспрямовану особистість на етапі продуктивної зрілості, коли найбільш успішно проходять процеси самовиховання, самоосвіти, самовдосконалення [13].

Г. Данилова вважає, що професійна позиція педагога-акмеолога повинна базуватися на його професіоналізмі, у якому поєднані компетентність, особиста орієнтація, морально-духовна цінність. Віддзеркалює життєвий філософський рівень культури вчителя, професійні цінності та стиль відносин у сфері освіти й соціальному середовищі, створює можливість повнішої самореалізації [3].

Аксіологічний підхід. Він характеризує цінності як основу регуляції людської поведінки, навчальної і професійної діяльності, прийняття рішень у ситуаціях вибору, дає змогу аналізувати

процес формування системи знань, умінь, навичок через зумовлення ціннісного ставлення педагога й учня до змісту і результатів власної діяльності, професійних ролей і позицій. Цінності є складним соціально-психологічним утворенням, у якому поєднуються цільова і мотиваційна спрямованість орієнтацій. Аксіологізація навчання забезпечує зміщення акцентів із зовнішніх аспектів управління процесом формування знань, умінь і навичок на внутрішні фактори активізації ціннісно-сислової сфери, самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Цей підхід ґрунтується на засадах педагогічної аксіології як напряму освітніх досліджень, що стосується аналізу змісту педагогічних ідей, теорій і концепцій з огляду на їх відповідність чи невідповідність потребам індивіда та суспільства [21].

У своїй праці “Наука і мистецтво педагогічної дії” І. Зязюн пише, що для оволодіння педагогічною майстерністю необхідна систематична підготовка до кожного навчального заняття; потрібна постійна робота з новинками педагогічної і психологічної літератури, використання нового для практичної перевірки і використання; корисним буде вивчення досвіду колег і запозичення всього кращого, корисного, дійсно необхідного; а також необхідне вироблення індивідуальних прийомів (постановка голосу, техніка мовлення, граматики правильності, дикція, інтонація, сила звуку і т.п.); так само як саморегуляція фізичного і психічного станів. Науковець вважає, що успіх педагогічної діяльності визначається передусім рівнем професійної підготовленості викладача [10].

Н. Ткачова вважає, що аксіологічний аспект в освіті виявляється через створення найкращих умов для опанування учнями на суб'єктивному рівні провідних соціальних цінностей, в яких зібраний накопичений соціокультурний досвід людства [18].

Технологічний підхід (Л. Коваль, О. Пехота, С. Сисоєва, П. Стефаненко, Н. Сушик, Н. Шиян). Технологічний підхід характеризує спрямованість педагогічних досліджень на вдосконалення діяльності навчання, підвищення її результативності, інструментальності, інтенсивності. Технологія навчання як упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів забезпечує реалізацію дидактичного проекту і досягнення прогнозованого результату. До основних характеристик технологій навчання належать системність, науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність.

Для моделювання технології навчання важлива постановка цілей і цільова орієнтація навчання. До основних технологій навчання належать: технологія проблемного і диференційованого навчання, технологія інтенсифікації та індивідуалізації навчання, технологія програмованого навчання, інформаційна технологія, технологія розвивального навчання, кредитно-трансферна система організації навчання. Технологізація педагогічної освіти, що спирається, крім логіки та науки, на закономірності пізнавальної діяльності особистості майбутнього вчителя, є своєрідним відгуком на спрямованість навчального процесу насамперед на формування особистості спеціаліста, а потім професіонала [21].

Технологічний підхід відкриває нові можливості для концептуального й проектувального освоєння різних галузей і аспектів освітньої, педагогічної й соціальної дійсності; він дозволяє передбачати результати й керувати педагогічними процесами; аналізувати й систематизувати на науковій основі наявний практичний досвід і його використання; комплексно вирішувати освітні й соціально-виховні проблеми; забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості; зменшувати ефект впливу несприятливих обставин на людину; оптимально використовувати наявні в розпорядженні ресурси; вибирати найбільш ефективні й розробляти нові технології й моделі для рішення виникаючих соціально-педагогічних проблем. Технологічний підхід до навчання передбачає чітке інструментальне управління навчальним процесом [21].

Розвиток педагогічної технології у світовому контексті можна розділити на кілька етапів. Про це у своїй праці пише О. Пехота [16].

Науковець пропонує відповідні періодизації та описує їхні характерні ознаки: - 1920 – 1960-ті рр. – відбувається підвищення якості викладання як єдиного способу зростання ефективності навчання за рахунок досягнення вищого рівня поінформованості тих, хто навчається за допомогою використання у навчальному процесі засобів масової комунікації. - 1960–1970-ті рр. – розвивається концепція програмованого навчання, врахування вікових та особистісних відмінностей тих, хто навчається. - 1980-ті рр. – збільшується кількість педагогічних програмних засобів, покращення їх якості, створення комп'ютерних лабораторій та класів, застосування з навчальною метою спеціальних програмних засобів; - сучасний етап – розширюється сфера використання педагогічної технології [16; 10, 12, 18 – 19].

Компетентнісний підхід. Теоретико-методологічним засадам компетентнісного підходу значну увагу приділено в працях таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як: Н. Бібік, О. Дубасенюк, І. Зимняя, І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Кушнір, О. Савченко та ін.

Він передбачає усвідомлення своїх спонукань до діяльності, прагнень і ціннісних орієнтацій, мотивів, уявлень про свої соціально-професійні ролі; аналіз та оцінку своїх особистісних якостей, знань, умінь та навичок; регулювання на цій основі свого саморозвитку і власної діяльності. Реалізація компетентнісного підходу дає змогу трансформувати цілі і зміст освіти у суб'єктивні надбання учня, які можна об'єктивно виміряти. Тому основне призначення компетентнісного підходу полягає у створенні умов для самоорганізації учнем себе і своєї діяльності, виявлення і розвитку його творчих можливостей, формування навчальної позиції [21].

У контексті їхніх ідей компетентність розглядається як складна інтегрована характеристика особистості, яку розуміють як сукупність знань, умінь, навичок, ставлень, а також досвіду, що дає змогу ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи вирішення проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії або виді діяльності [21].

Науковець О. Дубасенюк вважає, що в якості провідного поняття відновлення та модернізації освітнього процесу виступає поняття “професійна компетентність” учителя. Поняття “професійна компетентність” значно ширше знань, умінь і навичок, не є їхньою сумою, тому що включає всі сторони діяльності: знаннєву, операційно-технологічну, ціннісно-мотиваційну тощо. Більшість дослідників під терміном “компетентність” розуміють складну інтегровану якість особистості, що обумовлює можливість здійснювати певну діяльність, причому мова йде саме не про окремі знання чи вміння й навіть не про сукупності окремих процедур діяльності, а про властивість, що дозволяє людині здійснювати діяльність у цілому [6].

Л. Хомич виокремлює, на її думку, важливі чинники, які сприяють покращенню професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів:

- соціально-економічний, який пов'язаний зі зміною суспільної свідомості та появою нових цінностей у суспільстві, тому більша перевага віддається саморозвитку, самовихованню та самоосвіті майбутнього фахівця;
- практичний, який зумовлений соціально-економічними перетвореннями в нашій країні та

появою нових типів навчально-виховних закладів. Саме такі заклади потребують учителя із цілісним уявленням про професійну діяльність. Тому майбутній учитель, повинен вчитися діяти самостійно, оволодіти у процесі психолого-педагогічної підготовки спеціальними вміннями та навичками взаємодії та спілкування;

- теоретичний чинник впливає не тільки із соціально-економічних, а й практичних змін у розвитку освіти. У зв'язку із цим більшість навчальних педагогічних закладів України вносять до навчальних планів інтегровані курси психолого-педагогічних досліджень і на цій підставі організують формування професійно важливих якостей майбутнього педагога, його професійної самосвідомості та поведінки, а також сприяють розвитку індивідуальності майбутнього вчителя початкової школи [20, 8].

Результати дослідження Л. Хомич доводять, що цілісність підготовки майбутніх вчителів початкових класів до навчально-виховної роботи з учнями має забезпечуватись відтворенням у цьому процесі принципу інтеграції і диференціації змісту їхньої професійно-педагогічної підготовки й загальнокультурного розвитку. Органічне поєднання навчально-пізнавальної, науково-дослідної і навчально-практичної діяльності майбутніх вчителів відбувається за логікою формування:

- первинних уявлень про педагогічну професію, професійно-педагогічну діяльність, вимоги щодо особистості вчителя у контексті педагогічної культури;

- технологічних знань про особливості організації цілісного навчально-виховного процесу в школі і особистість учня;

- психолого-педагогічних знань і вмінь щодо взаємодії з учнями, дотримання суб'єкт-суб'єктних відносин;

- професійного саморозвитку і самовдосконалення на засадах практичного досвіду професійно-педагогічної діяльності [20].

У працях І. Пальшкової професійна підготовка вчителя розглядається з двох сторін. З одного боку, вона існує і розвивається як складова системи педагогічної освіти, вищої професійної освіти і освіти в цілому. З іншого – професійна підготовка майбутнього вчителя є елементом складнішої системи соціальних інститутів, які виникають і змінюються в залежності від потреб суспільства у соціалізації людини, її цілеспрямованої підготовки до активної і продуктивної життєдіяльності, творення нового заради себе та інших людей. Цілі, зміст, способи підготовки вчителів до професійної діяльності, проблеми, що

виникали на шляху їх усвідомлення і реалізації, є відображенням тих процесів, які виникають на перетині освітніх потреб суспільства та можливостей системи підготовки щодо їх задоволення [15].

Критеріями і показниками сформованості готовності вчителя початкових класів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами виступають придатність і компетентність як характеристики диференційованої професіограми підготовки вчителя у цій галузі його професійної діяльності.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши різні підходи до поняття “професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи”, можна визначити його як процес оволодіння майбутніми фахівцями у вищому педагогічному закладі професійними компетенціями, загальнонауковими та спеціальними знаннями і вмінням для успішного здійснення відповідної фахової діяльності.

Важко переоцінити сучасну роль початкової освіти і призначення учителя початкової школи як педагога, що закладає основи для розвитку і самореалізації особистості дитини впродовж всього життя, її культурної ідентифікації, придбання і засвоєння емоційно-ціннісного досвіду. Зміна цінностей і цілей сучасної освіти, конкретизація її спрямованості на розвиток особистості в контексті певної культури призвели до значних змін у поглядах на зміст і технології початкової освіти, підготовки вчителя початкових класів до професійної діяльності.

У зв'язку з підвищеними вимогами до вчителя виникає об'єктивна необхідність розробки нових зразків кваліфікаційних характеристик випускників педагогічних ВНЗ, вони повинні містити вимоги до професійної готовності вчителя реалізовувати нову програму розвитку особистості школяра щодо показників його соціальної зрілості. До числа цих показників входять інтелектуально-світоглядна, етично-правова, політична, естетична культура, трудова, екологічна фізична підготовка в їх єдності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. *Виховання особистості: Сходження до духовності.* / Бех І.Д. – К.: Либідь, 2006. – 272 с.
2. Гончаренко С, Кушнір В. *Педагогічний процес з погляду “філософії XXI ст”* / Гончаренко С., Кушнір В. / *Шлях освіти №1* – К.: 2005. – С. 2–7.
3. Данилова Г.І. *Вершини професіоналізму педагога як акмеологічний синтез тріади його компонентів* / Данилова Г.І. / *Педагогіка вищої*

- школи: методологія, теорія, технології – Рівне, 2007, т.3 – С. 57–62.
4. Деркач А. Зазыкин В. Акмеология: учебное пособие / А.Деркач, В.Зазыкин. – Спб.: Питер. 2003. – 256 с.
5. Добронравова І.С. Синергетика: становление нелинейного мышления / Добронравова І.С. – К.: Либідь, 1990. – 147с.
6. Дубасенюк О.А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя / О.А. Дубасенюк // Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства: зб. наук. праць молодих дослідників / [за заг. ред. О.С. Березюк, Л.О. Глазунової]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 10–16.
7. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід / Дубасенюк О.А. / Житомирський державний університет імені Івана Франка, Наукова школа “Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів”. – Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, – 2011.
8. Євтодюк А.В. Синергетичні засади моделювання освітніх систем: дис... канд. філос. наук. 09.00.03 / АНП України; Інститут вищої освіти / Євтодюк А.В. – К. 2002. – 198с.
9. Зорина, Л.Я. Системность – качество знаний / Зорина Л.Я. / Новое в жизни, науке, технике. Серия “Педагогика и психология”; № 1 – Москва: Знание, 1976. – 64 с.
10. Зязюн І. А. Наука і мистецтво педагогічної дії / Зязюн І.А. / Професійна освіта: педагогіка і психологія: Пол.-укр. підручник. – Ченстохов; К., 2001. – Вип.3. – С.357–380
11. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія / Коваль Л.В.; Бердянський державний педагогічний університет. – Донецьк., – Юго-Восток, – 2009. – 374 с.
12. Комар О.А. Професійна підготовка вчителя початкової школи: формування патріотичних цінностей / [Волошина Г.П. [та ін.]; за редакцією Комар О.А.]; Умань.: Лабораторія “Проблеми сільської початкової школи”. – 2012. – 243 с.
13. Кузьміна Н.М. Предмет акмеологии / Кузьміна Н.В. – 2е изд., исп и доп. – СПб: Политехника. – 2002. – 189с.
14. Максимова В.Н. Организация учебно-воспитательного процесса как управляемой системы: конспект лекций / Максимова В.Н. – СПб: Изд-во СПб ун-та. – 1991. – 63 с.
15. Пальшкова І.О. Практико орієнтований підхід у формуванні професійно-педагогічної культури вчителів початкових класів: [теоретико-методологічний підхід]: монографія / Пальшкова. І.О. – Одеса: СМІЛ, 2008. – 339с.
16. Пехота О. М. Освітні технології: навч.-метод. посібник; за заг. ред. О.М. Пехоти / О. М. Пехота та ін.– К.: А.С.К., 2002. – 255 с.
23. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. / Селевко. Г.К. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т.1. – 816 с.
17. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи / Сухомлинська О.В. / Шлях освіти №1 – К.: 1996. – с. 24–26
18. Ткачова Н. О. Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі: Монографія. – Л.-Х.: “Каравела”, 2006. – 300 с.
19. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Фіцула. М.М. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.
20. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Хомич. Л.О. – К.: Магістр-5, 1998. – 201с.
21. Чайка В.М. Основи дидактики: навчальний посібник / Чайка В.М. – К.: Академвидав, 2011. – с. 5–10
22. Якиманская И.С. Педагогическая психология и творчество / Якиманская И.С. / Творчество и педагогика: материалы Всесоюзной научно-практической конференции. – М., 1988. – С. 12–23.

REFERENCES

1. Bekh, I.D. (2006). *Uykhovannia osobystosti: Shkhodzhennya do dukhovnosti* [Upbringing the Personality: The Ascent to Spirituality]. Kyiv: Lybid, 272p. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. & Kushnir, V. (2005). *Pedahohichniy protses z pohliadu “filosofii XXI st”* [The Pedagogical Process in Terms of “The Philosophy of the Twenty-first Century”]. Kyiv: Shlyakh osvity, vol. 1 pp. 2–7 [in Ukrainian].
3. Danylova, H.I. (2007). *Vershyny profesionalizmu pedahoha yak akmeolohichniy syntez triady joho komponentiv* [The Tops of Professionalism of the Teacher as an Acmeological Synthesis of Triads of its Components]. Pedagogy of High School: the Methodology, Theory, Technology, Rivne, vol.3. p. 57–62. [in Ukrainian].
4. Derkach, A. & Zazykyn, V. (2003). *Akmeolohiia: uchebnoe posobyie* [Acmeology: the Tutorial]. St.Petersburg: Pyter, 256 p. [in Russian].
5. Dobronravova, I.S. (1990). *Synerhetyka: stanovlenie nelineinoho myshleniia* [The Synergetics: the Formation of Nonlinear Thinking]. Kyiv: Lybid, 147p. [in Russian].

6. Dubasenyuk, O.A. (2010). *Kompetentnisnii pidkhid u profesiynii pidhotovtsi vchytelia* [The Competency Approach in Teacher Training]. Formuvannia estetychnoi kompetentnosti osobystosti zasobamy narodoznavstva: [The formation of the aesthetic competence of personality by means of ethnography: the collection of Sciences Works of the young researcher]. Bereziuk, O.S. & Hlazunova, L.O. (Ed.). Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka publ., pp. 10–16. [in Ukrainian].
7. Dubasenyuk, O.A. (2011). *Profesiina pedahohichna osvita: akme-synerhetychnyi pidkhid* [The Professional Teaching Education: Acme-Synergetic Approach]. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka publ. [in Ukrainian].
8. Yevtodyuk, A.V. (2002). *Synerhetychni zasady modeliuвання osvitych system* [The Synergetic Principles of Modeling Educational Systems]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 198p. [in Ukrainian].
9. Zorina, L.Ya. (1976). *Systemnost – kachestvo znanyi* [The Systematic – the Quality of Knowledge]. *Novoe v zhizni, nauke, tekhnike. Seriya "Pedagogika i psikhologiya"* [News of the life, science, and technology. Series "Pedagogy and Psychology"]. Moskva: Znanye, 64 p. [in Russian].
10. Zyazyun, I. A. (2001). *Nauka i mystetstvo pedahohichnoyi dii* [The Science and the Art of Pedagogical Action]. The Professional education: pedagogy and psychology: the Polish-Ukrainian textbook. Chenstokhova Kyiv. Vol.3. pp. 357–380 [in Ukrainian].
11. Koval, L.V. (2009). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly: tekhnologichna skladova* [The Professional Training of Future Teachers of Elementary School: the Technological Component]. Donetsk: Yuho-Vostok, 374 p. [in Ukrainian].
12. Komar, O.A. (Ed.). (2012). *Profesiyna pidhotovka vchytelya pochatkovoyi shkoly: formuvannya patriotychnykh tsinnostey* [The Primary School Teacher Training: the Formation of Patriotic Values]. Uman: Laboratoriya "Problemy silskoyi pochatkovoyi shkoly", 243 p. [in Ukrainian].
13. Kuzmina, N.M. (2002). *Predmet akmeologii* [The Subject of Acmeology]. St. Petersburg: Polytekhnika, 189 p. [in Russian].
14. Maksymova, V.N. (1991). *Orhanyzatsiia uchebno-vospytatelnoho protsesa kak upravlyaemoi sistemy: konspekt lektsyi* [The Organization of the Educational Process as a Managed system: a Summary of Lectures]. St. Petersburg: St.Petersburg university publ. 63 p. [in Russian].
15. Palshkova, I.O. (2008). *Praktyko oriyentovanyi pidkhid u formuvanni profesiino-pedahohichnoyi kultury vchyteliv pochatkovykh klasiv [metodolohichnyy pidkhid]*: [The Practically Oriented Approach in Formation the Vocational and the Pedagogical Culture of Primary School Teachers: [the theoretical and the methodological approach]. Odesa: SMYL, 339p. [in Ukrainian].
16. Piekhota, O. M. (Ed.). (2002). *Osvitni tekhnolohiyi* [The Educational Technologies]. Kyiv: A.S.K., 255 p. [in Ukrainian].
17. Sukhomlynska, O.V. (1996). *Suchasni tsinnosti u vykhovanni: problemy, perspektyvy* [The Modern Values in Upbringing: the Problems, the Perspectives]. *Shlyakh osvity*, no.1 Kyiv: pp. 24–26 [in Ukrainian].
18. Tkachova, N. O. (2006). *Aksiolohichnyi pidkhid do orhanizatsii pedahohichnoho protsesu v zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi* [The Axiological Approach to the Organization of the General Educational Process in a General Educational Institution]. Lviv – Kharkiv: "Karavela", 300 p. [in Ukrainian].
19. Fitsula, M.M. (2006). *Pedahohika vyshchoyi shkoly: navch. posib.* [The High School Pedagogy: the Tutorial]. Kyiv: Akademvydav, 352 p. [in Ukrainian].
20. Khomych, L.O. (1998). *Profesiyno-pedahohichna pidhotovka vchytelia pochatkovykh klasiv* [The Vocational-pedagogical Training of the Elementary School Teachers]. Kyiv: Mahistr-S, 201p. [in Ukrainian].
21. Chayka, V.M. (2011). *Osnovy dydaktyky: navchalnyi posibnyk* [The Basics of Didactics: the Tutorial]. Kyiv: Akademvydav, pp. 5–10. [in Ukrainian].
22. Yakymanskaia, Y.S. (1988). *Pedahohicheskaia psikhologhiia i tvorchestvo* [The Pedagogical Psychology and Creativity]. "Creativity and pedagogy". Proceedings of the All-Union Scientific and Practical Conference. (pp. 12–23). Moscow. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 10.07.2017

"Стає майстром педагогічної праці швидше всього той, хто відчув у собі дослідника".

Василь Сухомлинський
український педагог, публіцист, письменник

